

Unirea

DIRECTOR:
Dr. ALEXANDRU RUSU

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA
BLAJ — JUD. TARNAVA MICĂ:

INSERATE:
Un șir garmond: 6 Lei. La
publicări repetate după
:: :: învoială :: ::

REDACTOR:
Dr. AUGUSTIN POPA

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 200 Lei
Pe 6 luni . . . 100 Lei
Pentru străinătate 400 Lei

Foaie bisericească-politică — Apare în fiecare Sâmbătă

Cooperatiya

Dintru început guvernul Maniu a pus în primul plan al grijilor sale dezvoltarea cooperatiiei. Mai întâiu prin legi, pe cari le socotea fundamentale în politica sa economică, și-a afirmat gândul de-a pune institutiunea cooperatiiei la temelurile gospodăriei naționale. Pe ea razimă în bună parte izbânda legiurilor agrare, menite să dea înfățișare nouă țării, și în special satelor noastre. Pentru stimularea și îndrumarea aceleiaș idei cooperatiste a creiat apoi institutiuni noi, cu ramificații pe țara întreagă. Iar mai nou, prin consfătuiri județene și regionale, conduse unele de însuși ministrul muncii, aprinde însuflețirea conducătorilor firești ai satelor pentru gândul socotit salvator. Insuși primul ministru al țării a ținut să sublinieze încă odată importanța covârșitoare ce atribuie mișcării cu prilejul impunătorului congres recent dela Cluj, pe care l-a onorat cu prezența și cu îndemmurile sale luminoase.

Unora le pare dacă nu inutilă, cel puțin exagerată, această râvnă de visionari. Alții o socot lipsită de șansele izbândirei, mai cu seamă aici în Ardealul neobișnuit cu acest fel de orânduiri și care totuși a reușit să înfăptuiască, la sate și orașe, o viață economică superioară celei din regiunile cu cooperatiie înfloritoare a vechiului regat. Totuși, fără să intrăm în considerațiuni inutile asupra rosturilor din trecut, nu încapem îndoiială că în zilele schimbate de azi și mai ales în viitorul apropiat, cooperativele sunt singura formă cu putință pentru organizarea și raționalizarea vieții noastre economice.

Țară de plugari îndrăgostiți de brazdă, muncim cu pricepere și cu unelte primitive micile petece de glie strămoșască împărțită tuturor. N'avem bani, n'avem mașini. Pe cel mai gras pământ al Europei producem, cantitativ și calitativ, mai puțin decât oricare altă țară. Chiar față de propria noastră producție premergătoare reformei agrare suntem în scădere. Iar în ce privește valorizarea produselor noastre agricole, suntem în plin dezastru. Revoltătorul desechilibru permanentizat dintre prețul fabricatelor și cel al primelor materii, precum și condițiunile îngrijorătoare în cari începe a se pierde minunata recoltă a acestui an, îngropând cu ea nădejțile de mai bine ale milioanele de plugari, o dovedesc cu prisosință.

O singură putere ne poate smulge din această stare de sufocare lentă: cooperatiya. Numai prin tovărășii și asocieri de tot felul — financiare în primul rând —, vom putea compensa avantajile marelui proprietăți și remedia lipsa capitalului, sporind și organizând rațional producția agricolă. Orice altă încercare o socotim iluzorie.

De aceea grabnica dezvoltare a cooperatiiei este necesitate națională de primul rang. Conducătorii satelor noastre, totdeauna înțeleghători ai nevoilor neamului, vor trebui să meargă și de astădată în frunte.

O chestie de actualitate

Starea materială a preoțimii și viața noastră religioasă — Gânduri și propuneri în legătură cu noua lege de salarizare a preoțimii

de ION RINEA, preot

I.

Biserica noastră unită cu Roma, după înfăptuirea unității naționale, și-a dat bine seama, că în era nouă ce începe, intensificarea și adâncirea vieții religioase e un imperativ categoric al vremii și în vederea atingerii mărețului ideal spiritual. Se pare, însă, că toate gândurile curate și toate măsurile bine intenționate n'au fost în stare să reînvioreze ritmul lent de până acum al vieții noastre religioase și îndrăznesc să afirm că și în viitor toate mijloacele de îndreptare vor rămânea ineficace, până când la rădăcina celui mai sublim ideal spiritual vor continua să roadă mereu și persistent cele mai aspre și mai brutale necesități materiale ale vieții de toate zilele.

Eu cred tare, că orice ideal va rămânea ideal, va pluti în regiunile vagi ale dorințelor și nu va putea să coboare în viață, până când nu pleacă și nu clădește pe realitatea rece și imediată a vieții cotidiene și că, prin urmare, și idealul nostru religios numai atunci se va putea infiripa, când, înainte de măsurile spirituale ce vizează direct scopul, vom reuși să eliberăm în bună parte preoțimea din „cura animarum“ de nevoile și grijile ei materiale cele mai apăsătoare, ca astfel să o putem reda în întregime misiunii sale divine. Sânt convins, că în actuala noastră viață religioasă se resimte adânc starea materială nemulțumitoare a preoțimii și că în viitor o viață religioasă mai intensă se va putea clădi numai pe o preoțime cu o situație materială mulțumitoare și asigurată. Oricât s'ar părea de paradoxală afirmațiunea aceasta, și oricât s'ar considera, că cea din subtitlul acestor rânduri ar fi o împărechiere ciudată de noțiuni ce se exclud, realitatea este și rămâne aceasta și nu o vor putea răsturna nici vorbele și nici argumentele rațiunii pure.

Să fim, deci, bine înțeleși dela început: O stare materială bună a preoțimii nu e mijlocul sigur, direct și nemijlocit, care să ne apropie de scopul ideal, dar e o măsură reală negativă de înțeleaptă prevedere, menită a netezi drumul și a da puțință măsurilor de ordin spiritual ce vor veni, să lucre libere și cu toată eficacitatea lor pentru realizarea scopului urmărit.

Dar să vedem, totuș, cum se petrec lucrurile, peste tot, în viața de toate zilele.

Majoritatea covârșitoare a preoților tânări ieșiți din Seminar cu sufletul plin de cel mai curat și cald idealism de a lucra și a se jertfi pentru binele aproapelui, se duce fără a sta mult pe gânduri, în parohii mai slăbuțe și streine. Faptul, că aproape toți preoții noștri

sunt căsătoriți și cu familie, e sub anume raport un mare avantaj al nostru față de preoțimea celibatară a Apusului catolic, dar faptul acesta constituie în acelaș timp și un mare dezavantaj pentru noi, căci ne situează dela început într'o vădită inferioritate față de preoții romano-catolici. Susținerea onestă a familiei pune deodată pe umerii preoțimii noastre familiste o foarte grea sarcină materială, chinuitoare griji și nespuse răspunderi, cari o apasă brutal zi de zi, și pe cari preoțimea apuseană nu le cunoaște. Iată pentruce noi nu putem copia fidel toate măsurile bune luate de clerul catolic al Apusului pentru promovarea religiosității, ci ni-se impune a ținea seamă, înainte de toate, de specificul particular al vieții bisericii noastre răsăritene: de greutatea mari, cari copleșesc preoțimea noastră în susținerea familiei. Se știe, anume, că preoțimea noastră suferă mult în urma faptului că, în general, nu e în stare a asigura familiei sale o existență onorabilă, scutită de chinuitoarea grije a zilei de azi și de mâine.

Și cine ar putea descrie în tot dramatismul ei sfâșietor tragedia mută ce se desfășoară în sufletul unui tânăr preot, atunci, când ajunge să constate că el, celce a pornit la drum cu cel mai nobil idealism de a se dăruia, a lucra și a jertfi pentru binele sufletesc al aproapelui, e lovit însuș de nevoile aspre și imediate ale vieții materiale; când începe să vadă că avântul lui generos, de a lăsa o dără de lumină în urma sa, se macină și se irosește zi de zi în lupta cea grea ce trebuie să o dea cu necăzurile crunte ale vieții pentru susținerea iubiților săi; când, în sfârșit, simte că apăsătoarele griji ale traiului îi paralizază puterile, îi destramă și spulberă iluziile și-i taie din viu chiar și aripile nădejilor de mai bine și în viitor? Iar dacă în suflet i se furișează și gândul grozav, că și iubiții lui vor putea rămânea pe drumuri ca mulți alți orfani și văduve, durerea și nemulțumirea îi vor copleși sufletul cu tristeța lor descurajantă.

Unde mai punem, că conștiința sărăciei, prin ea însăș, e ucigătoare de ori ce inițiativă măreață și nobilă, că e deprimantă, demoralizatoare și umilitoare pentru omul ce are simțul demnității sale?!

Ajuns în această grea situație, preotul ori va încerca să înfrunte și să facă față nevoilor vieții în brazdă cu credincioșii săi, aspirând poate chiar la faima și pretenția unui excelent gospodar, ori, apoi, cunoscându-și puterile, se va resemna a-și duce greul traiului, fără trudnica muncă a plugarului, într'o pasivitate de renunțări și lipsuri.

Pentru ambele cazuri, însă, se pune dela sine întrebarea: Putea-va oare munci cu râvnă și cu succes pe terenul acela, pentru care s'a pregătit în Seminar, preotul, carele se vede mereu apăsător și hârțuit de grija cea grea a susținerii familiei sale, așa cum îi cere statul și demnitatea s'a?

Să răspundă sincer fiecare dintre noi în forul intern al conștiinței sale.

Mi se va replica poate că exagerez. Ei bine, din faptul că preoțimea a tăcut și nu și-a strigat în lume soarta ei cea grea, să nu se tragă concluzia că situația ei ar fi de învidiat; nu, tăcerea nu dovedește inexistența răului, ci numai atât că o nobilă și discretă jenă împune celor ce și-au luat asupra lor soarta Domnului, să-și ascundă cu grije durerea lor și să nu se plângă. Cu ori câtă grije ar fi tănuțată însă durerea, faptele totuși desvălesc și dau pe față sărăcia, în care se sbate cea mai mare parte a preoțimii noastre. Mizeria cea neagră a văduvelor și a orfanilor de preot, care a alarmat întreaga preoțime, e numai efectul firesc și logic al acelei sărăcii. Și foarte bine s'a făcut, când s'au luat măsuri pentru alinarea suferințelor acestor oropsiți ai sorții, dar logica lucrurilor aducea cu sine, ca deodată cu efectul să fie combătută și cauza care l-a produs și poate chiar cu mai multă stăruință aceasta, bine știind că: „Sublata causa, tollitur effectus“.

Invățătura clară a vieții e, deci, că numai o preoțime pusă la adăpostul greutăților celor mai apăsătoare ale traiului are puțința de a se dedica cu trup și suflet misiunii sale, — „primum vivere, dein philosophari“ spuneau cu drept cuvânt cei vechi —, și că numai astfel se va putea preveni finalul de tragedie antică al atâtor familii preoțești.

Da, e timpul suprem să înțelegem implacabila lege a vieții, care orânduiește că și idealul sublim ce-l urmărește biserica, ca oricare alt ideal, numai așa poate să prospereze, dacă va avea la temelie suportul solid al realităților și necesităților aspre ale vieții, și înțelegând aceasta să acționăm în sensul indicat.

Spre noul ediții ale cărților noastre liturgice. Anume neajunsuri ivite aici la Blaj în jurul pregătirii nouilor ediții ale cărților liturgice epuizate — cum sunt acum Liturghierul și Euhologiul —, au îndemnat conferența episcopescă dela începutul lui Iulie să primească oferta Preasfințitului Valeriu al Orăzii de-a găzdui la Stâna de vale pe ceice ar vrea să se ocupe de reeditarea acestor cărți, și a hotărât să încerce pe această cale o accelerare a retipăririi acestor cărți urgent necesare.

În partea a doua a lui Iulie, „Stâna“ Preasfințitului Valeriu de fapt a și găzduit o seamă de delegați întruniți acolo din toate eparhiile, fiind, evident, în majoritate cei dela Oradea, și comisii, împărțite pe cărți, au lucrat zile dearândul la stabilirea textului și formei ce ar fi să se dea nouilor ediții, de mult așteptate, ale cărților liturgice cari ne lipsesc. O ședință plenară, ținută sub prezidiul episcopului ospitalier, a adunat apoi la un loc propunerile comisiunilor, prezentându-le în forma unui referat conferenței episcopesci dela sfârșitul lui August. Aceasta a decis, că lucrările dela Stâna de vale să fie revăzute și din partea altora, ajungându-se la hotărîrea ca ele să fie trimise tuturor eparhiilor noastre spre a-și da avizul asupra propunerilor făcute din partea Stăniștilor. Avizurile acestea vor fi apoi centralizate și probabil o nouă conferență episcopescă va avea să decidă în cauză.

Că unde vom ajunge pe această cale a „moașelor multe“, nu putem ști înainte, dar un lucru e sigur: Conferența episcopescă a luat din mâna Blajului grija exclusivă avută până acum de a se îngriji de editarea cărților liturgice, atingând prin aceasta și anume hotărîri conciliare, cari poate totuși nu trebuiau să fie atinse. Ne închipuim anume, că neajunsurile lipsei de cărți liturgice puteau fi înlăturate și pe o cale poate mai puțin arătoasă și totuși mai ducătoare la scop.

Dar să ne mângâiem cu nădejdea, că binele așteptat și dorit poate să iasă și pe calea ce-am apucat.

Serbările dela Bobota

Di Iuliu Maniu, președintele Consiliului de niștri, asistă la sfințirea bisericii noastre dela Bobota — locul de naștere a mamei sale —, s'ar vârșită de P. S. S. Iuliu al Gherlei.

Bobota este o localitate minieră în Sibiu. Locuitorii sunt oameni muncitori și credincioși. Dovadă frumosul lăcaș al Domnului, care fost înălțat și se zărește din depărtare în mijlocul comunei. Vrednicia preotului local, păd Copos, precum și dărnicia mai ales a directorului minei, al căror conducător este dl. K. nig, au făcut să avem parte de o mare serbătoare, al cărei fast a întrecut mult cadrul obișnuit al sfințirilor de biserică.

Încă de Sâmbătă au început să treacă grupuri de săteni din diferite regiuni, cu icoane sfinte, cântând cântece religioase, într'un adevărat pelerinaj. Desigur, că știrea răspândită cu iuțea fulgerului, că dl. primministru Maniu se găsește la Bădăcini și va veni și dsa la serbare a fost un stimulent puternic, dar am văzut și altele: acest popor și trebuie să constatăm, că sentimentul religios este foarte dezvoltat la el.

Duminecă în 1 Septembrie d. I. Maniu însoțit de membrii familiei, între cari d. Romo Boila, vicepreședintele Senatului, și Zaharia Boila, prefectul județului Târnava-mică, apoi de parlamentarii Sălajului: dr. Sabo, Văleanu, Gh. Pop, Coroianu, Ghilea, de prefectul Acim și de fruntașii județului, a plecat cu mașina dela Bădăcini la Bobota, situată la 26 km. în drum, la Șimleu, cetățenii orașului au ținut să primească cu poartă de triumf, unde a fost salutată de primarul Tarția. La fel și mai departe dealungul satelor, la Măieriste, la Giurtelec, la minele Bobotei etc. a fost primit pretutindeni cu porți de triumf, fanfare, organizații de voinici călări și pedestri, fetele cu flori. În chiar satul Bobota aștepta popor imens.

Îndată după sosirea dlui Maniu s'a început slujba pontificată de P. S. Sa Iuliu Hosu, episcopul Gherlei înconjurat de o mare as-

Folța „Unirea“

Xilografii dela Blaj

de Prof. A. Lupeanu-Melin
bibliotecar arhidiecezan

(Partea finală).
III.

Am schițat abia, pe baza de documente și de hârtii bătrâne, furtunoasa viață a Diaconului Ioaniche, însă aici nu interesează decât gravurile lui și munca de ucenic tipograf, foarte isteț și priceput. Ioanichie avea școală bună dela Cluj, fiind chiar un eminent cărturar de latinie, precum dovedește o scrisoare a sa dela 17 Martie 1763, către episcopul Aron, pe care o avem înainte.

Ca tipograf și xilograf îl întâlnim în Octoihul dela 1760, îngrijit de Petru Sibianul, în care clișeu Sf. Ioan Damaschin poartă semnătura „Ioanni“, adică Ioannicius. Il mai aflăm în Epistola consolatorie din 1761 („per Ioannicium Endrédi diaconum“) și, semnat cu „IE“, în următoarele plachete din colecția bibliotecii noastre:

Sf. Arhidiacon Ștefan; Preacurata Vergură? în slavă de nori, cu aureolă de stele și cu Fiul în brațe; Bunavestire (mărimea 6 jum. × 9 jum. cm), care s'a tipărit în Orologionul dela 1766, pe verso titlului; ¹⁾ Botezul Domnului și o a doua

¹⁾ Greșește d. Veress, când, în cartea sa citată, p. 49, spune, că amândouă clișeele din acest Orologier sunt ale lui Vlaicu. Placheta poartă distinct, sub aripa arhanghelului, semnatura prescurtată a lui I. Endrédi.

gravură cu Bunavestire, pe mărimea de 4 jum. × 5 jum. cm. Păstrăm și placheta cu Sf. Ioan Damashinul, din Octoih.

În seria vechilor tipografi și gravori ai tiparniței dela Blaj, urmează:

7. Sandul sin Ierimia Tipograf
8. Pentru Papavici Rîmnicianul
9. Ioan Rîmnicianul.

Apar pentru întâiași dată, toți trei, în Evanghelia dela 1765, unde, la sfârșit, se citește următoarea însemnare: „Tipăritu-s-au în anul dela mântuirea lumii 1765, de noi cei mai jos numiți tippografi: Sandulū typografulū dela Iași, sinū Ierimii tipografū, i Petru Rîmnicianulū Papa Vici, cu Ioannū Rîmnicianulū“.

Moldoveanul Sandu aducea cu sine, de peste munții hotarului, cari n'au format însă niciodată zăgaz adevărat între frați, o lungă carieră de bransă, căci îl întâlnim, începând cu Ceaslovul dela Rădăuți din 1745, în șapte mari lucrări, când în Bucovina, când la Buzău, când la Iași.

În ceaslovul dela Rădăuți, alături de tipografi Grigorie Stan Brașovanul, Ierodiaconul Iosif din mănăstirea Neamțului, de zețariul Necula, drugarii Ion Buliandră și iarăș Ion, pilcarii Lupul Marăș și Simion, și Ștefan poslușnicu, aflăm și pe „Sandulū sinū Ierimii tipografulū ot Iaș“, tocmai așa, cum va semna el, după douăzeci de ani, în tiparnița ardeleană de pe Târnave.

Sandul aducea și măestria de gravor, din școala moldoveană mai înaintată, cu linia mai fină și cu proporțiile deosebit de îngrijite. Titlul

Evangheliei dela 1765, are drept încadratură o mare poartă, gravată de dânsul, precum de mâna sa sunt și cei patru evangheliști, cari urmează în corpul aceleiași cărți.

Alt mare clișeu are Sandul în foaia de titlu a Apostolului dela 1767, operă de vădit talent și de înalt simț artistic bizantin. Sandul decorează și Polustavul dela 1773, tipărit în a patra ediție.

Colecția bibliotecii noastre mai păstrează, dintre gravurile Sandului, următoarele:

Sf. Evangelist Ioan, în mărimea de 16 × 26 cm.; Apostolul, foaia de titlu, 16 jum. × 25 jum.; Polustavul, încadratura de titlu, și Voscrisenie Xvo, 10 jum. pe 14 jum. Ultima, o copie vădită după Învierea Domnului din Apostolul dela Buzău, 1704.

Petru Papavici Rîmnicianul, figurează în anul 1766, ca martor, în cercetările poruncite dela Viena, asupra icoanei care a lăcrimat la moartea episcopului Aron, ¹⁾ și avea 22 de ani. Prin urmare Papavici era blăjan din fragedă tinereță. Regretatul Dr. Ioan Rațiu (profesorul) îl socotește identic cu Petru Sibianul, ²⁾ care a tipărit Octoihul dela 1760. Însă, este mai greu de crezut, ca, unui copilandru de 16 ani, să i-se fi încredințat, o lucrare atât de însemnată, ca tiparul unui octoih, pe care să-o și semneze singur. Mai de grabă credem, că Petru Sibianul este celalalt Petru din tipografia blă-

¹⁾ Dosarul „Icon lacrymans“, în Bibl. centr. arhidiecezană.

²⁾ „Din trecutul meserilor și negoțului din orașul Blaj“, p. 12.

stență de preoți, printre cari pâr. canonic Pop dela Gherla și vicarul Bran dela Șimleu, apoi profesorul dr. Bob dela Gherla ș. a. La terminarea slujbei, P. S. Sa a predicat poporului adunat din peste 30 de sate cu cunoscuta sa vervă oratorică, stârnind impresie adâncă în auditor. La sfârșit Preasfinția Sa a împărțit tuturor binecuvântarea Sfântului Părinte dela Roma.

După solemnitatea sfințirii de biserică au început recepțiile la casa pâr. Copos. întâiu a venit preoțimea, apoi parlamentarii Sălajului conduși de însuși dl Maniu, „în calitate de fiu al Sălajului și reprezentantul lui liber ales”. P. S. S. episcopul Iuliu a răspuns foarte emoționat. După parlamentari s'au prezentat funcționarii județeni, minerii, curatoratul, corpul didactic, ș. a.

La banchet P. S. Sa a tostat pentru Rege. Președintele de consiliu, luând cuvântul, a invocat memoria celor doi arhiepiscopii nemuritori din Sălaj, apoi a frunțașilor neamului Șincai, George Pop de Băsești, și Simeon Bărnăuțiu, cari ne învață să fim cinștiți, și să iubim biserica, pentru că noi purtătorii și păzitorii geniului latin în acest colț al lumii avem datorii înălțătoare de împlinit. Dl Romul Boila a scos în relief meritele mari ale episcopului Hossu, rolul important jucat în Senatul țării, și a închinat, între aplauzele furtunoase ale asistenței, în sănătatea P. S. Sale. Au mai tostat prefectul Aciu, pâr. Copos și d. Coza, directorul liceului dela Careii mari, de unde a ținut să vină corul mixt condus de prof. Teodor Boșca, dând răspunsurile dela sf. liturghie, spre deplina mulțumire a asistenței întregi.

Mai amintim, că în memoria părinților săi d. I. Maniu a instituit o fundație de 30,000 lei, dând-o în administrarea parohiei Bobota.

Correspondent.

Lupta împotriva pornografiei. În legătură cu anume măsuri, luate în timpul din urmă de autoritățile polițienești din capitala Franței, contra pornografiei reprezentate pe

scenă sau tipărită în carte, broșură, sau simplă ilustrație, un număr mai recent al ziarului „Universul” cere cu insistență ca măsuri similare să se ia și la noi, unde sunt poate mult mai necesare decât în Parisul francez.

Restrângând considerațiile sale asupra pornografiei prin publicitate, „Universul” constată, că „speculatorii celor mai puțin avuabile inclinații omenești sunt și mulți și abili și fără scrupul”, așa că „chiamarea lor la respectul legii, și mai ales împiedecarea infamei acțiuni de scoborire a artei la rolul nedemne i se atribuie” va cere o luptă din cele mai dârze. Dar, oricum ar fi, ea trebuie să se pornească odată și — o spunem și noi — ceea ce s'a făcut la Paris și desigur și pe aiurea, trebuie să se facă și la noi, cât mai fără amânare.

Măsurile acestea sunt de mult așteptate, fiindcă în adevăr nu mai merge, ca elevii și elevele de școală — nu numai cei dela București — să poate fi mereu surprinși cu publicații imunde, a căror răspândire pare a nu fi oprită de nici o măsură polițienească. Să cerem deci cu toții luarea de măsuri cât mai riguroase și lucrul va trebui să se facă.

Știri mărunte

Personale. P. Ven. Ordinariat arhidiecezan a numit pe pâr. *Dumitru Neda* profesor la Academia de teologie pentru catedra vacantă de filosofie și pedagogie.

— Acelaș a făcut în corpul didactic dela școlile secundare din Blaj următoarele numiri, respectiv delegări: La liceul de băieți a fost numit director, cu titlu provizor, prof. *Ștefan Pop*, iar ajutor de director prof. *Iuliu Maior*, la liceul de fete a fost încredințat cu conducerea agențelor directoriale prof. *Alexandru Lupeanu*, iar la școala normală de băieți prof. *Nicolae Popp*. Profesori au fost numiți la liceul de băieți *Dr. Septimiu Todoran* pentru religie, *Ștefan Maniciulea* pentru geografie și *Emil Mesaroș* pentru

științe naturale, iar la liceul de fete *Dr. Coriolan Sabău* pentru religie și *Aurelia Ienășel* pentru științe naturale. Profesorii suplitori din anul trecut au fost reangajați și pentru anul școlar viitor. Tot aici amintim, că la școala normală de fete a fost numită secretară dăoara *Ana Stoifă*.

— P. Ven. Ordinariat de Gherla a numit pe pâr. *Iosif Sângeorzan* protopop actual al Lujerdului, pe pâr. *Ioan Rusu* adm. local la Nicula, iar pe pâr. *Iacob Greabu* preot II la Tiha Bărgăului.

Nouă pelerinaje la mănăstirea Moiseiului și a Strâmbului. Urmând tradițiile introduse, și cari abia vor mai putea fi curmate vre-odată, Preasfințitul Iuliu al Gherlei va vizita și anul acesta mănăstirea Moiseiului din Maramureș și a Strâmbului din județul Someș. Pelerinajul dela Moiseiu va fi mâine, la Sf. Măria mică, iar cel dela mănăstirea Strâmbul Sâmbăta viitoare, la ziua Crucii.

Locale. Sâmbătă, la înălțarea sf. Cruci, va predica în catedrală pâr. *Iuliu Maior*, subdirector la liceul de băieți, iar Dumineca viitoare, cea după înălțarea sf. Cruci, pâr. *Nicolae Popp*, director-delegat al școlii normale de băieți.

— În legătură cu o anchetă făcută de prefectura județeană, *gestiunea fostului consiliu al orașului nostru* a ajuns din nou în discuția opiniei publice. Se constată anume în această anchetă, că din administrarea necorectă a biletelor de vamă, orașul rămâne păgubit cu suma de 477,615 Lei și că răspunderea pentru această pagubă cade asupra fostului primar și a foștilor membri ai delegației permanente. Că apoi dintre aceștia cine și în ce măsură este vinovat, se va stabili din partea forurilor judecătorești, cărora a fost deferită întregă chestiunea. Această deciziune a prefecturii, împreună cu temerurile pe cari razimă, a fost afișată la primărie și astfel toată lumea a putut lua act de munca, în adevăr vrednică de toată lauda, pe care actuala comisie interimară o pune pentru apărarea intereselor — atât de neglijate în trecut — ale orașului nostru.

— Săptămâna trecută s'a ținut, de Luni

jană, Petru Takeld, care la 1760 era șeful tehnic al tiparniței, căci iscălește singur adresa de felicitare către episcopul patron.

Petru Papavici sau Popovici a fost însă, fără îndoială, cel mai productiv dintre xilografii dela Blaj. Il întâlnim ca mașter de tipare, ori ca gravor, în următoarele opere: Evanghelia dela 1765, Orologion 1766, Apostol 1767, Strastnic 1773, Acatistier 1774, Liturgii 1775, Evanghelie ed. II. 1776, Arhieraticon 1777, Bucoavnă 1777, Catavasier 1777, Ceaslov 1778, Acatist 1791, Polustav 1793, Triod 1800 și Liturghii 1807.

Colecția noastră de plachete are numeroase gravuri cari poartă caracteristica mâinii sale, însă neîndoios identificate sunt acestea:

Înălțarea Domnului, Credința Tomei, Buna-vestire, Sf. Dimitrie, Sf. Ioan Evangelistul, Nașterea Născătoarei de Dumnezeu, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Nicolae, Preacuviosul Simeon Stâlpnicul, Corurile cerești (Acatistier, 1774), Apoteoza Sf. Cuminecăture (Acatistier), Vameșul și Fariseul, Buna-vestire (miniatură), Isus Hristos, în lumina mării.

Papavici era și gospodar cu oarecare stăricică, fiindcă într'o veche însemnare dintre anii 1772—1773, este arătat și Petru Tipographu, ca având un cal.

Ioan Rîmnicianul ocure o singură dată în tipăriturile blăjene, în amintita Evanghelie dela 1765. Altceva de soarta și de lucrările lui, până la data de astăzi, nu știm.

Contemporani cu cei amintiți mai sus, au fost:

10. *Iuon Vieszár*
11. *Gherman Ieromonahul*
12. *Manasie Pop*
13. *Belisar Török*
14. *Dimitrie Finta*

Iuon Vieszár este pomenit în urbariul dela 1772—1773, alături de Petru Tipografu, între taxaliștii Blajului, ca având doi porci. Gherman se întâlnește în Dumnezeștile Liturgii dela 1775. Apoi în Evanghelia dela 1776 alui Grigorie Maior și în Biblia lui Clain dela 1795. A lui va fi fost xilografia celor șase slove de titlu, care ni-s'a păstrat.

Manasie Pop și Belisar Török au trăit prin anii 1782, fără să avem indicii mai apropiate despre dânșii.

Dimitrie Finta are un clișeu, Sf. Ioan Damaschin, în Octoiul dela 1792, pe care l-a semnat cu inițialele D. F.

Dintre cei bătrâni, ca să ducem seria până la începutul secolului al XIX-lea, mai amintim pe:

15. *Ștefan Huszi sau Hossu* (1782—1817), care „a fost unul dintre cei mai pricepuți tipografi ai Blajului, iscusit și în gravură”.¹⁾

16. *Ioan Suciu* (1797)
17. *Iosif Almășan* (1797)
18. *Pavel Iclozan* (1797)

Iosif Almășan și Pavel Iclozan, ca buni meșteri ce erau, s'au bucurat de deosebită favoare din partea episcopului patron, slujind însuși la cununia lor din 1797.

*

¹⁾ Dr. Ioan Rațiu, op. citat, p. 20.

Aceasta este seria tipografilor și gravurilor, de-o jumătate de secol, dela tiparnița din Blaj, cari, dela 1750 și până la 1800, au aruncat în ogorul însetat al nației noastre mai mult ca 60 de cărți de folos sufletesc, împodobite aproape toate cu gravuri în lemn, de cea mai bună artă pământeană. Și cărțile dela Blaj aveau mare căutare, nu numai în Transilvania, ci și în Principatele de acelaș grai și sânge, unde le răspândiau negustorii dela Brașov încărcate în cară, făcând bune afaceri și, nu mai puțină apostolie națională.

Dintre numeroasele plachete ale vechilor meșteri de tipare și xilografi dela Blaj, vremurile turburi dela 1848, când „chienteșii” devastatori ai lui Kossuth nu s'au sfiit să-și depună scârboasele gunoarie omenești chiar pe nevinovatele unelte și cărți sfinte ale văduvitei tipografii,¹⁾ ne-au mai lăsat, din fericire, peste 100 de bucăți, cari sunt astăzi una dintre celea mai scumpe păzite comori ale bibliotecii noastre centrale. Dacă s'ar găsi banii trebuitori, ar merita acestea gravuri, să se reînprime într'un album, spre obșteasca plăcere a amatorilor. N'ar fi, poate, o cheltuială dintre celea fără rost. În orice caz, un tribut de pietate, față de acei harnici și înflăcărați muncitori ai nației noastre, cari și-au irosit zilele și nopțile, pentru înviorarea prin artă a sufletului românesc, atât de chinuit în sbuciumatul secol al XVIII-lea.

¹⁾ Mărturia lui T. Cipariu, restauratorul din nou al tipografiei.

seara până Vineri dimineața, a doua serie a exercițiilor spirituale pentru preoți. Conducerea lor a avut-o tot Preasfințitul Alexandru al Lugojului și numărul participanților a fost și de astădată circa 100.

Reduceri de 50 % pe C. F. R. Noul consiliu de administrație a C. F. R. a luat o întregă serie de măsuri pentru a face din această instituție un organism în adevăr viabil, care să nu mai însemne deficitele permanente de până acum, în dauna statului. Intre aceste măsuri este și aceea a reglementării reducerilor pe căile ferate, cari au luat o întindere păgubitoare. În locul carnetelor permanente de până acum, funcționarilor publici li-se va da pe viitor un anumit număr de cupoane de călătorie, potrivit necesităților cari se vor stabili în prealabil. Aranjamentul acesta era să intre în vigoare pe ziua de 1 Septembrie, dar în ultimul moment s'a prelungit valabilitatea carnetelor vechi până la 30 Septembrie. Pentru ziaristi, permisele de liberă circulație au fost suprimate pe ziua de 1 Septembrie, eliberându-se pentru ei un fel de «cupoane de experiență», menite a servi drept temei de studiu pentru reglementarea din viitor a acestei chestiuni.

Expoziție internațională de radiofonie în București. Dumineca trecută, la 1 Decembrie c. s'a deschis în București, sub îngrijirea unui comitet, în frunte cu profesorul D. Gusti, o interesantă și deosebit de importantă expoziție internațională de radiofonie. Aproape toate statele europene și multe de pe alte continente participă la această expoziție, care nu poate arăta nimic indigen, fiindcă țara noastră nu are încă o industrie radiofonică. Expoziția e deschisă până la 20 a lunii curente, până când neapărat va fi complet terminat și marele post de difuziune dela Otopeni, pe care-l așteaptă o țară întregă. În cursul expoziției se eliberează, acolo la fața locului, autorizații pentru instalarea de radio, fără formalitățile cari se cer altădată.

Concurs. P. Ven. Ordinariat de Gherla publică, cu termenul de 15 Septembrie c. concurs la parohiile *Nimigea de jos* (prot. Beclean), *Luna de jos* (prot. Lujerului), *Bogata de jos* (prot. Vadului).

† **Păr. Augustin Ossian**, paroh și protopop în Supurul de sus (eparhia Gherlei), s'a stins la 2 Septembrie c. în anul 72 al vieții și 46 al preoției sale cinșite. A fost un fruntaș al vieții publice din Salaj, care a participat la toate mișcările culturale și economice mai de seamă din părțile acelea. Ii depiâng numeroase rudeni, între cari și păr. canonic Grigorie Pop din Oradea, căruiua îi transmitem, și pe această cale, condoleanțele noastre. — Odihnească în pace!

Telefonul „Unirii“

P. Beiuș. Dorind să se dea și la serbările aniversare ale școlilor noastre importanța convenită participării elevilor, s'a găsit că e mai potrivit cu ele să fie amânate până la primăvară, când vor fi putea încadrate foarte bine în serbările obișnuite de 3/15 Maiu. Astfel se explică tăcerea în jurul acestor serbări.

M. Cluj. Articolul 20 § 2 din Concordat spune foarte răspicat, că «în școlile secundare ale Statului... învățământul religios se va face de către profesori catolici, preoți sau laici, numiți de comun acord de episcopi și ministerul instrucțiunii și salariați de guvern în conformitate cu legile în vigoare». Socotim a fi deci cu totul exclus, ca ministerul să numească pe cineva la vre-o catedră de religie fără avizul și aprobarea prealabilă a eparhiei respective, pe teritoriul căreia se găsește școala cu catedra vacantă. Chiar să se fi făcut deci, din greșală, vre-o combinație în acest sens, nu credem să i-se dea curs, fiindcă ar însemna ca guvernul să-și creeze dificultăți și conflicte inutile pe chestiuni, unde avem dispoziții de lege absolut clare. Tot prin concordat se precizează, în § 6 al aceluiaș articol, și dreptul episcopului de «a supraveghea» învățământul religios din școlile secundare. Iar «supraveghearea» aceasta nu poate fi interpretată de nimeni decât în sensul inspectării acestui învățământ, dupăcum, de altfel, s'a deprins aceasta și până acum.

T. Cluj. Rupându-se noua episcopie de Nord mai cu seamă din eparhia Gherlei, n'ar fi nici o mirare — și lucrul se discută, firește mai mult neoficial, destul de serios, că în capitulul noii eparhii să intre și câțiva membri ai actualului capitol gherlan. Și atunci n'ar fi

chiar imposibil, ca eparhia Gherlei — mutată la Clujul care ne-a aparținut — să primească în capitolul său pe câțiva dintre canonicii de azi ai Blajului. Lucrul atârna, evident, și dela voința respectivilor de a trece dintr'un capitol în altul, dar ideea în sine nu pare a fi din cele mai puține norocoase.

R. Sâmpetru. După cât știm, nici chestiunea noii arondări a eparhiilor noastre nu este încă definitiv aranjată. Ultimul cuvânt se va spune și în această chestiune din partea comisiunii concordatice, dar după informațiile ce avem putem să vă avizăm că și parohiile din Câmpie, și cele din protopopiatul Teaca e vorba să continue a rămâne și pe mai departe, toate, în cadrele arhidiecezei de Blaj. Trecerea la Cluj a parohiilor din actualul protopopiat al Pogărelei, n'a fost luată de altfel nici când în combinație.

C. Tășnad. Confirmăm cu mulțumită primirea sumei de Lei 2400, abonament pe anul 1929 dela parohiile Boian, Blaja, Cehal, Pătălușa, Pir, Sărăuad, Săuca, Silvas, Sudurău, Tășnad și Zalnoc, iar dela parohia Hotoan, fiind achitat abonamentul pe anul curent, suma de 200 Lei s'a contat pe anul 1930.

Oficiul parohial. Vișag. Chităm primirea sumei de Lei 200, abonament pe anul curent.

Oficiul parohial. Năsăud. Confirmăm primirea abonamentului pe anul curent.

T. Petrau. Am primit abonamentul pe 1929.

Arhidieceza de Alba-Iulia și Făgăraș

Nr. 5507—1929.

Concurs

Pentru complectarea postului de maestru mecanic la școala de meserii „Sf. Iosif“ de pe lângă Orfelinatul gr. cat. român din Baș, publicăm prin această concurs nou cu termenul de 16 Septembrie 1929.

Concurenții, pe lângă condițiunile cerute de legea pentru învățământul profesional, vor avea să adnezeze extras matricular de botez, din care să se vadă, că sunt români de religie gr.-cat.

Observăm, că maștri acestei școli de meserii au toate retribuțiile și drepturile, incl. dreptul la pensie, pe carile au maștri dela școlile similare ale Statului.

Blaj, din ședința consistorială ținută la 3 Septembrie 1929.

ss. Dr. Vasile Suci
arhiepiscop și mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș

(836) 1-1

CLOPOTE

în cea mai bună calitate.
Turnătorie de clopote.

Uzinele Metalurgice S. P. A.
TIMIȘOARA IV. Str. Andrei Mureșanu Nr. 3.
(568) 1-4. Telefon 23-42.

FLEGLER

Întreprindere de tapetărie și zugrăvire artistică

Cluj, str. I. Rașiu

Zugrav modern de odăi. Specialități de tapetărie, asortiment din cele mai bogate

Întreprinde renovări, în stil, de biserici și castele; vopsiri de edificii și mobile, precum și lustruiri de email.

Execută, pe răspundere, stârpiri de insecte.

Devize gratuite! — Comande din provincie se aranjează în condițiile cele mai favorabile

15-?

DEPOZIT DE LEMNE

pentru clădire, subsistând de 50 ani bine introdus, cu o locuință admirabilă la depozit, este de predat într'un oraș mare, în apropiere de frontieră.

Interesații vor sorie sub „Prăvălie eminentă“ la Biroul de publicitate:

RUDOLF MOSSE, Arad.

Vasile Hoza

Magazin de ornate bisericești. Vesminte din cele mai bune ștofe.

Prapori de mătăsă din Damasc. Candelabre din bronz auriu de 6 până la 24 lumini. Potire cadelnițe, picside, epitrafire.

Fabrica de clopote

Turnătorie de fontă și metal. La comandă fabrică clopote orice mărime din cel mai bun material cu garanție de 50 ani și se află în depozit dela 10—500 kgr. Prețurile cele mai solide.

Vasile Hoza

Sibiu, Piața Prințul Carol Nr. 6

Anteniu Zeiler

pictor academic

execută

ICONOSTASE

și orice altă pictură
pentru biserici românești

□ Atelier fondat în 1903 □

BLAJ, județul Târnava-mică

Cereți pretutindeni:

„UNIREA“